

Protocol Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Verbeterde Meldcode met afwegingskader	3
De Meldcode	4
Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?	4
Situaties van onveiligheid	4
Acute onveiligheid	4
Structurele onveiligheid	4
Disclosure	5
Afwegingsvragen	5
Afwegingsvragen	6
Vijf afwegingsvragen	6
Overzicht wettelijk verplichte Stappen Meldcode (1 t/m 5)	7
Stappenplan Meldcode, nader uitgewerkt	8
Stap 0, voorafgaand aan stap 1:	8
Stap 1: In kaart brengen van signalen	8
Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis	8
Stap 3: Gesprek met de betrokkene(n) en kind	8
Stap 4: Wegen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling	9
Stap 5: Beslissen met Veilig Thuis: Is melden noodzakelijk? Is hulpverlening (ook) mogelijk?	10
Verwijsindex	11
Veilig Thuis	11
Verplichting organisatie	11
Verantwoordelijkheid	11
Hoe gaat de organisatie om met vertrouwelijke informatie	11
Hoe wordt er binnen de meldcode gedocumenteerd	12
Instructie gebruik Kind check	12
Deskundigheid eer gerelateerd geweld/meisjesbesnijdenis	12
Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim	13
Verwijsindex risicojongeren	13
Participatie van kinderen	13
Bijlage 1: Balansmodel	15
Bijlage 2: Verhelderingsvragen bij zorg	16
Bijlage 3: Signalen kindermishandeling	18

Voorwoord

Sinds 1 juli 2013 zijn beroepskrachten verplicht de Meldcode te gebruiken bij vermoedens van geweld in huiselijke kring. Dit geldt voor alle professionals die met jeugdigen werken, zoals in de (jeugd) gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg, de maatschappelijke ondersteuning en voor politie en justitie.

Verbeterde Meldcode met afwegingskader

Gebruik van een Meldcode geeft professionals houvast bij het signaleren en in gang zetten van interventies, opdat het geweld stopt. Professionals worden verplicht om zich zo nodig te scholen in het gebruik van de Meldcode. Vanaf januari 2019 moeten organisaties met de verbeterde Meldcode en het afwegingskader werken. De verbeterde Meldcode is tot stand gekomen om situaties van onveiligheid beter en eerder in beeld te krijgen. In de Meldcode is in stap 4 en 5 een afwegingskader opgenomen. Het afwegingskader bestaat uit vijf vragen.

In de verbeterde Meldcode is ook de participatie van kinderen opgenomen. Het gaat hierbij om negen actiepunten, en in stap 3 is het gesprek met het kind toegevoegd.

Op basisschool de Otterkolken hanteren wij de verplichte meldcode. U leest in dit document het protocol meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling zoals wij dit binnen de Otterkolken en de aan ons gekoppelde BSO De Otter hanteren.

Op onze school zijn de volgende personen AF (Aandacht Functionaris huiselijk geweld en kindermishandeling):

Naam	Functie	Werkdagen
Marjan Rensen (IB-AF)	Intern begeleider	maandag, dinsdag, donderdag, vrijdag
Cordi van der Aar (AF)	BSO medewerker	maandag t/m vrijdag

De Meldcode

De Meldcode is gebaseerd op drie pijlers: Meldnormen, Situaties van Onveiligheid en de Afwegingsvragen.

Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?

Beroepskrachten moeten een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

1. In alle gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.
2. In alle andere gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
3. Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Situaties van onveiligheid

In het afwegingskader zijn er situaties vastgelegd waarin de beroepskracht altijd moet melden bij Veilig Thuis. Dit zijn situaties waarbij er sprake is van:

- Acute onveiligheid
- Structurele onveiligheid
- Disclosure (d.w.z. kind/volwassene geeft zelf aan slachtoffer te zijn van mishandeling /verwaarlozing)

Acute onveiligheid

Een zorgvrager die in direct fysiek gevaar is, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.

Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen of juist nalaten van toedienen van medicijnen.

Structurele onveiligheid

Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of geweld. Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (daderschap en slachtofferschap) in de toekomst.

Disclosure

Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij huiselijk geweld of kindermishandeling of zich uiten bij een beroepskracht zonder hulp te vragen. Deze slachtoffers dienen ook bij Veilig Thuis gemeld te worden. Dit noemen we disclosure oftewel: onthulling. Wanneer een kind of volwassene uit zichzelf praat over mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. De drie meldnormen zijn te vertalen in vijf afwegingsvragen die in stap 4 gesteld worden.

Afwegingsvragen

Het afwegingskader (toe te passen in stap 4), bevat de vijf afwegingsvragen waarmee beroepskrachten bij de twee beslissingen, die in stap 5 van de meldcode moeten worden genomen, worden ondersteund.

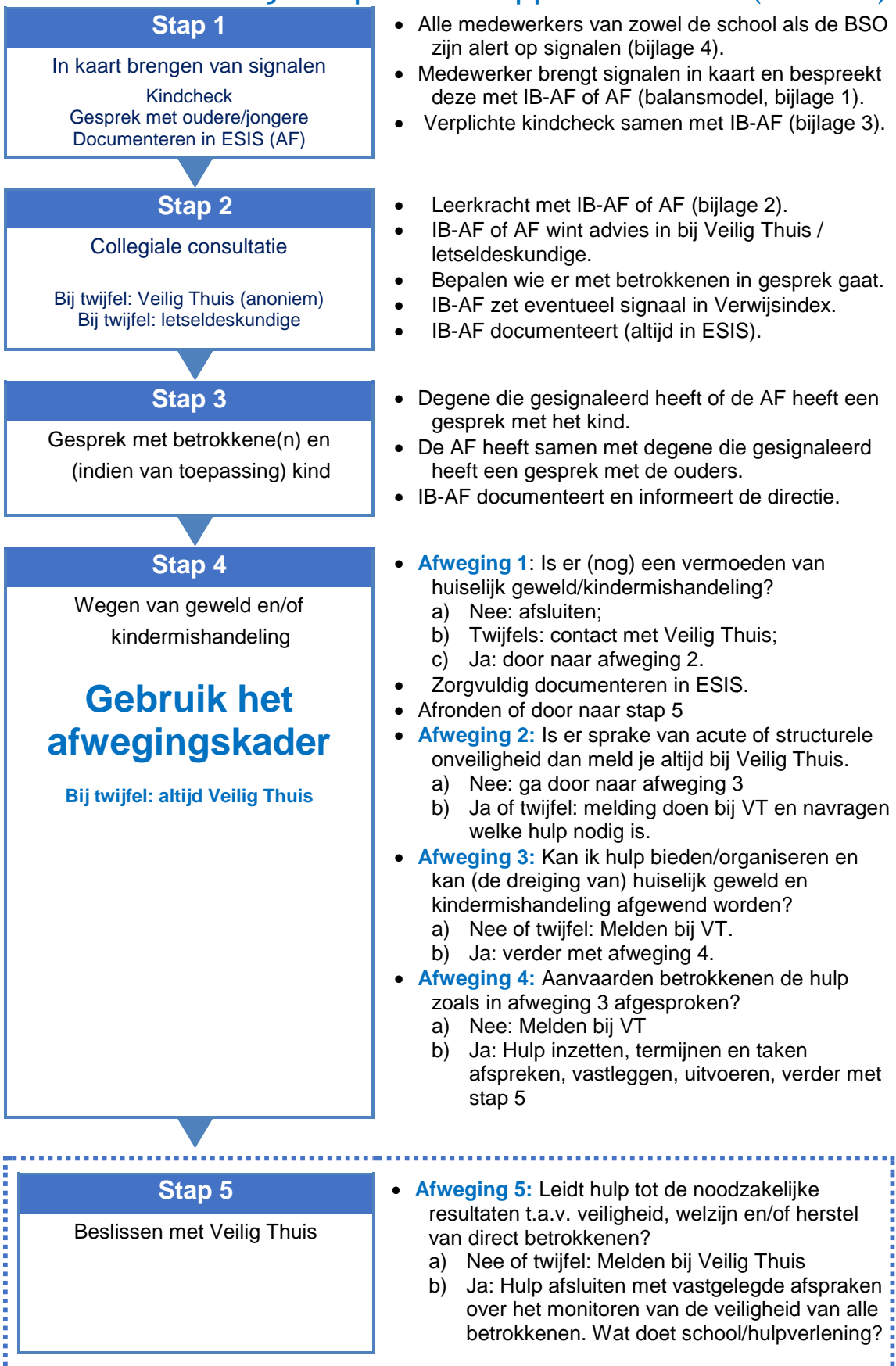
Afwegingsvragen

Het afwegingskader (toe te passen in stap 4), bevat de vijf afwegingsvragen waarmee beroepskrachten bij de twee beslissingen, die in stap 5 van de meldcode moeten worden genomen, worden ondersteund.

Vijf afwegingsvragen

	1	<p><i>Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?</i></p> <p>Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier. Ja: Ga verder met afweging 2.</p>
Meldnorm 1	2	<p><i>Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid?</i></p> <p>Nee: Ga verder met afweging 3. Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.</p>
	3	<p><i>Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.</i></p> <p>Nee: Melden bij Veilig Thuis. Ja: Ga verder met afweging 4.</p>
Meldnormen 2 en 3	4	<p><i>Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.</i></p> <p>Nee: Melden bij Veilig Thuis. Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.</p>
	5	<p><i>Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.</i></p> <p>Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis. Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.</p>

Overzicht wettelijk verplichte Stappen Meldcode (1 t/m 5)

Stappenplan Meldcode, nader uitgewerkt

Stap 0, voorafgaand aan stap 1:

- Alle medewerkers zijn getraind om te signaleren en zijn op de hoogte van hoe het protocol van de Meldcode werkt en nemen daarin hun verantwoordelijkheid (wat zie je concreet).
- Medewerkers delen hun signalen zoveel mogelijk eerst zelf met ouders.
- In ESIS (voor leerkrachten) is bij leerling-dossier een kopje 'melden' aangemaakt.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van de signaleringslijst Huiselijke geweld en Kindermishandeling (zie bijlage 4).

Heeft u zelf geen contact met de leerlingen, dan kunt u toch signalen vastleggen over de situatie waarin deze kinderen zich mogelijk bevinden, als de toestand van hun ouders/verzorgers daar aanleiding toe geeft.

Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een medewerker, meldt de signalen dan bij de leidinggevende, conform de interne richtlijnen (CAO Primair Onderwijs). In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

Beschrijf uw signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde medewerker.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis

Bespreek de signalen met een deskundige collega. Betrek de aandachtfunctionaris (AF van de BSO of IB-AF van de school). Gebruik hierbij het formulier verhelderingsvragen bij zorg (zie bijlage 2).

AF vraagt zo nodig ook advies bij Veilig Thuis.

Stap 3: Gesprek met de betrokkene(n) en kind

De AF bespreekt de signalen met de ouder. Heeft u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de ouder, raadpleeg dan een deskundige collega en/of een medewerkster van Veilig Thuis.

1. leg de ouder het doel uit van het gesprek;
2. beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
3. nodig de ouder uit om een reactie hierop te geven;
4. kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen. In geval van vrouwelijke genitale verminking kunt u daarbij de Verklaring tegen meisjesbesnijdenis gebruiken.

Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de ouder, is alleen mogelijk als:

- de veiligheid van de leerling, die van u zelf, of die van een ander in het geding is;
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de ouder door dit gesprek het contact met u zal verbreken.

Stap 4: Wegen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de ouder het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Afwegingskader:

1. Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?
Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier.
Ja: Ga verder met afweging 2.
2. Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid?
Nee: Ga verder met afweging 3.
Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.
3. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.
Nee: Melden bij Veilig Thuis.
Ja: Ga verder met afweging 4.
4. Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.
Nee: Melden bij Veilig Thuis.
Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.
5. Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis.

Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

Stap 5: Beslissen met Veilig Thuis: Is melden noodzakelijk? Is hulpverlening (ook) mogelijk?

Melden en bespreken met de ouder

Kunt u de leerling niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermen of twijfelt u er aan of u voldoende bescherming hiertegen kunt bieden:

- meldt uw vermoeden bij Veilig Thuis;
- sluit bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- overleg bij uw melding met Veilig Thuis wat u na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om de leerling en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Hulp organiseren en effecten volgen

Beslis samen met Veilig Thuis op basis van uw afweging in stap 4, of u de leerling en zijn gezin redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:

- organiseer dan de noodzakelijke hulp;
- volg de effecten van deze hulp;
- doe alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt of opnieuw begint.

Bespreek uw melding vooraf met de leerling (vanaf 12 jaar) en/of met de ouder (als de leerling nog geen 16 jaar oud is).

1. leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is;
2. vraag de leerling en/of ouder uitdrukkelijk om een reactie;
3. in geval van bezwaren van de leerling en/of ouder, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
4. is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen;
5. doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de leerling of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Verwijsindex

De aandacht functionaris heeft toegang tot de verwijsindex risicojongeren, waarin is geregistreerd dat er een melding is gedaan. De aard van de melding en de eventuele behandeling zijn niet omschreven. De aandacht functionaris kan zien of er een melding is gedaan door een andere instantie of aangeven dat school een melding heeft gedaan.

Veilig Thuis

Ook Veilig Thuis kan contact met school opnemen bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling. De procedure is dan als volgt:

1. Wanneer Veilig Thuis belt, vragen we om contact op te nemen via de mail. Op die manier hebben we een check of het inderdaad om Veilig Thuis gaat. Hierna kan er wel telefonisch contact zijn tussen Veilig Thuis en de aandacht functionaris.
2. De aandacht functionaris informeert eerst bij de leerkracht wat hij/zij ziet aan het kind. Pas daarna zegt de aandacht functionaris dat Veilig Thuis heeft gebeld.
3. Veilig Thuis ontvangt van school een antwoord via de mail. Eén van de aandacht functionarissen formuleert het antwoord. Wij laten ouders ons antwoord voor verzending lezen. Zij kunnen hun eigen visie toevoegen, maar het antwoord van school blijft ongewijzigd

Verplichting organisatie

Verantwoordelijkheid

In de meldcode dient de organisatie vast te leggen wie binnen de organisatie de stappen doorloopt. Bijvoorbeeld een leerkracht die de signalen bespreekt met de zorgcoördinator/AF van een school. Daarnaast moet de organisatie in de meldcode vastleggen wie eindverantwoordelijk is voor de beslissing om wel of geen melding te doen.

De Otterkolken verwijst in de schoolgids en op de website naar het gebruik van de meldcode en de verwijsindex. Ook worden beide aandachtfunctionarissen met naam en toenaam benoemd. Beiden zijn tevens lid van de LVAK en worden jaarlijks geschoold. Kennis wordt met school- en BSO team op studiedagen en tijdens vergaderingen gedeeld.

Hoe gaat de organisatie om met vertrouwelijke informatie

Indien er gevraagd wordt om persoonlijke informatie van leerlingen door bijvoorbeeld Veilig Thuis, wordt dit altijd gedaan door de IB-AF en niet door andere medewerkers van De Otterkolken. Informatie wordt waar mogelijk zoveel mogelijk schriftelijk gedeeld.

Bij aanmelding van een leerling is bekend wie het gezag over het kind heeft. Indien ouders gaan scheiden, vraagt de leerkracht altijd hoe het gezag is geregeld?

Indien De Otterkolken een melding doet bij Veilig Thuis wordt deze op schrift gezet. Ouders lezen deze melding en kunnen als ze het er niet mee eens zijn hun eigen zienswijze erbij voegen.

Hoe wordt er binnen de meldcode gedocumenteerd

Stap 1-5 worden in ESIS gedocumenteerd door de AF en/of degene die heeft gesignaleerd. Stap 2, 3 en 4 worden door de AF gedocumenteerd in ESIS, zie stap 1.

Instructie gebruik Kind check

De kind check is onderdeel van de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Doel van de kind check is om meer kinderen in beeld te brengen die ernstig risico lopen mishandeld of verwaarloosd te worden door de situatie waarin hun ouder(s) verkeert of verkeren. De kind check vindt plaats in stap 1 van de meldcode.

De kind check geldt voor alle professionals die onder de Wet verplichte meldcode vallen.

De kind check is gericht op professionals die contacten hebben met volwassen cliënten en niet met hun kinderen en daarom ook niet beschikken over kind signalen.

De kind check is in alle gevallen aan de orde waarin de professional zich, vanwege de ernstige situatie van zijn volwassen cliënt, zorgen maakt over mogelijk aanwezige minderjarige kinderen. De kind check geldt als een professional meent dat er, vanwege de toestand van zijn volwassen cliënt, risico's zijn op ernstige schade voor kinderen of een bedreiging van de veiligheid van kinderen die afhankelijk zijn van de zorg van de cliënt. Zo geldt de kind check bijvoorbeeld in geval van een ernstige (chronische) depressie, zware verslaving, (dreigende) huisuitzetting, geweld tussen huisgenoten, suïcidepoging.

NB:

- Ook het contact met een adolescent waarbij de professional zich zorgen maakt over eventueel aanwezige broertjes en zusjes in het gezin kan aanleiding zijn voor het uitvoeren van de kind check;
- De kind check geldt ook voor zwangere vrouwen.

Heb je twijfels over de veiligheid van de kinderen? Dan doorloop je de stappen van de meldcode. Je legt eerst vast door welke signalen bij de ouder je twijfelt over de veiligheid van de kinderen. Daarna volg je de verdere stappen van de meldcode die ervoor zorgen dat er ook verder onderzoek plaatsvindt en dat er, zo nodig, passende hulp komt.

Deskundigheid eer gerelateerd geweld/meisjesbesnijdenis

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eer gerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. U kunt een op het gebied van eer gerelateerd geweld deskundige raadplegen of Veilig Thuis.

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigen plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties. Neem in dergelijke gevallen direct contact op met een aandacht functionaris eer gerelateerd geweld bij de politie of een andere in uw eigen meldcode vermelde deskundige op dit specifieke terrein.

De AF van De Otterkolken raadpleegt hiervoor Veilig Thuis.

Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim

Het beroepsgeheim of de zwijgplicht is een belangrijke voorwaarde voor effectieve hulpverlening. De vertrouwensrelatie met ouders/verzorgers van het kind is van wezenlijk belang. Toch kunnen er situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is. Dit is het geval bij ernstige vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling, waarbij de betrokkenen zelf niet of onvoldoende mee kunnen of willen werken.

Meldrecht

De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een kind, ouder of verzorger zich in een ernstige situatie bevindt. Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld is dit in een meldrecht vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (art. 5.2.6 WMO). Dit biedt iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij Veilig Thuis te melden. Ook als zijn cliënt, patiënt of leerling daar geen toestemming voor geeft. Daarnaast biedt het meldrecht beroepskrachten de mogelijkheid om informatie over een cliënt, patiënt of leerling te verstrekken als Veilig Thuis daarbij in een onderzoek naar vraagt.

NB: Het wettelijk meldrecht geldt ook als er alleen meerderjarigen bij het huiselijk geweld zijn betrokken.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat de aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen aantoonbaar is, en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest.

Verwijsindex risicjongeren

De organisatie moet zijn medewerkers op de hoogte stellen van de meldingsprocedure voor de Verwijsindex risicjongeren. Dit geldt alleen voor organisaties die bevoegd zijn een melding te doen in dit systeem. In het geval van De Otterkolken is de intern begeleider hiertoe bevoegd.

Participatie van kinderen

Voor kinderen die mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt worden, is het essentieel dat zij gezien en gehoord worden door volwassenen in hun omgeving die (professioneel) betrokken zijn en die zij vertrouwen.

1. Termen

In het protocol wordt gesproken over ouder en kind'. In stap 3 kan ook het kind gesprekspartner zijn.

2. Informatie over het proces

AF Marjan Rensen geeft informatie aan het kind over:

Wie wat aan het doen is. Waarom diegene dit aan het doen is. Wanneer dit gebeurt. Wat de zorgen zijn. Welke besluiten er genomen worden, door wie, over wat en wanneer. Wanneer er terugkoppeling is van bijv. Veilig Thuis en waarover. Mogelijkheden voor het kind voor participatie, meedenken, mening geven. Recht hebben op klacht of verzet.

3. Informatie over veilig opgroeien

De AF Marjan Rensen informeert het kind over wat veilig opgroeien is en hoe een normale omgang tussen moeder en kind eruit ziet.

Een open luisterhouding en begrip tonen zijn van essentieel belang om een kind te kunnen ontschuldigen.

4. Recht op eigen mening

Het recht hebben op een eigen mening en het maken van eigen keuzes is ingebed in ons onderwijs.

5. Vragen en luisteren naar de visie van het kind

De AF gaat het gesprek met het kind aan om via open vragen erachter te komen hoe het kind zelf tegen de situatie aankijkt en wat het kind van de bestaande zorgen vindt.

Wat denkt het kind dat er nodig is om de situatie te veranderen? Het kind voelt zich zo gehoord, wat kan helpen bij de verwerking en de AF kan geholpen worden bij het vinden van een oplossing, die in het belang is van het kind.

6. De mening van het kind in de besluitvorming

Kinderen worden door de AF meegenomen in het maken van de vervolgstappen. Er worden afspraken gemaakt over wat, met wie en waar er gesproken wordt.

Het kind wordt uitgelegd hoe en op welke manier hun mening precies meeweegt maar dat een besluit kan afwijken van wat het kind wil als de veiligheid van het kind onvoldoende gewaarborgd lijkt te zijn of omdat een oplossing niet haalbaar is.

7. Route bij disclosure (onthulling)

Een gepaste reactie, d.w.z. het kind geloven en steunen is cruciaal. Hier wordt gemeld bij Veilig Thuis en worden door AF, VT en kind afgestemd wat de vervolgstappen moeten zijn.

8. Steun

Naast ondersteuning op maat door de bij het kind betrokken professionals gaat herstel over het vergroten van de veerkracht van kinderen en volwassenen. De AF neemt de professional die het dichtst bij het kind staat mee in het proces om de eigenwaarde van het kind te versterken, probleemoplossende en sociale vaardigheden te ontwikkelen en helpt bij het kind gevoelens van stress te verminderen. Dit wordt ook met het kind besproken.

De AF is te allen tijde degene die afstemt met Veilig Thuis en eventuele (andere) hulpverlening.

9. Tips voor gesprek

Een uitnodigende en aandachtige houding zijn cruciaal. De volgende aspecten dragen bij aan het gevoel van het kind serieus te worden genomen:

- Echte interesse van de professional

- Geloofd worden door de professional
- Uitleg waarom het proces niet volgens de wensen van het kind gaat
- In contact blijven, ook wanneer er geen probleem is
- Geconsulteerd worden voordat er beslissingen genomen worden en er onderhandeld wordt wat deze beslissingen moeten zijn.

Bijlage 1: Balansmodel

Het balansmodel helpt je om je gedachten te ordenen over een kind waarbij je een vermoeden van kindermishandeling hebt. Gebruik dit model voordat je met de aandacht functionaris in gesprek gaat.

1. Wat zijn risicofactoren? Wat zijn beschermende factoren? Kijk vanuit het kind, de ouder/het gezin en de omgeving (inclusief de situatie op school).
2. Probeer een inschatting te maken van de balans tussen draagkracht en draaglast.
3. Wat zou jij als professional in deze situatie voor het kind kunnen betekenen?

Risicofactoren (draaglast)	Beschermde factoren (draagkracht)
Kind	Kind
Ouder/gezin	Ouder/gezin

Omgeving	Omgeving
----------	----------

Bijlage 2: Verhelderingsvragen bij zorg

Onderstaande verhelderingsvragen gebruikt de aandacht functionaris voor collegiale consultatie, gesprek met ouders of advies/melding bij Veilig Thuis. De gegevens worden zo zorgvuldig en objectief mogelijk beschreven.

Naam kind: Jongen/meisje

Leeftijd: Datum:

1. Welk concreet gedrag laat het kind, de ouder of anderen (omgeving) zien, waardoor jij je zorgen maakt (en/of concrete situatie)?

2. Sinds wanneer doet dit zich voor?

3. Hoe vaak doet het zich voor? Nemen de signalen toe in intensiteit of aantal?

4. In welke situatie(s), op welke momenten?

5. Is er een aanleiding voor dit gedrag (situatie) aan te wijzen?

6. Wat is het gevolg van het gedrag (situatie) voor het kind, de ouder (omgeving)?

7. Wordt de zorg door betrokkenen gedeeld? Zo ja, wat en door wie?

8. Herkennen ouders/betrokkenen het gedrag (situatie)? Herkennen ouders/betrokkenen de zorg?

9. Welke acties zijn al ondernomen? Door wie?

10. Wat gaat goed (concreet)?

Bijlage 3: Signalen kindermishandeling

Het opmerken van de signalen in de lijst hierna hoeft geen grond te zijn voor een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. Een andere oorzaak is ook mogelijk. Bovendien is deze lijst niet volledig. Ook andere signalen, die niet in deze lijst staan, kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld. Met andere woorden: wees zorgvuldig.

Risicofactoren voor kindermishandeling

Ouders

- mishandeling van een eerder kind;
- mishandeling of verwaarlozing in eigen verleden;
- persoonlijkheidsstoornis: impulsiviteit, instabiliteit, agressie, suïcideneiging, moord;
- verslaving: alcohol, drugs, gokken;
- (lichte) verstandelijke handicap;
- ontkenning ernst kindermishandeling;
- verbaal of lichamelijk relationeel geweld;
- vader of moeder is jonger dan 20 jaar;
- alleenstaand ouderschap;
- afhoudend jegens gezondheidszorg en hulpverlening (no-show's).

Omgeving

- financiële problemen (armoede);
- werkloosheid, lage opleiding, gebrek aan perspectief;
- weinig steun van familie en omgeving (isolement);
- nieuwe migranten, illegalen.

Kind

- ongewenst of tegenvallend kind;
- huilbaby;
- kind met (meervoudige) handicap;
- kind met ontwikkelings- en gedragsprobleem (ADHD, autisme, ODD);
- prematuur of dysmatuur geboren kind;
- adoptiekind, pleegkind of stiefkind;
- groot gezin van drie of meer kinderen;
- kind dat eerder mishandeld is.

Gezin, interactie tussen ouder en kind

- gebrek aan kennis over opvoeding, vreemde verwachtingen of opvattingen;
- negatieve ouder-kind interactie;

- ongewenste zwangerschap;
- negatief ervaren zwangerschap (medische complicaties, geweld, relatieproblemen);
- stressfactoren in gezin (verhuizing, scheiding).

Beschermende factoren

Ouders

- competentie en draagkracht: ouders kunnen opvoeding qua tijd en energie aan;
- positief zelfbeeld;
- partner ondersteunt en deelt in zorg en opvoeding;
- ouders hebben vervelende jeugdervaringen goed verwerkt;
- ouders kunnen steun putten uit eigen liefdevolle opvoeding;
- ouders zijn in staat steun uit omgeving te vragen en deze goed te gebruiken;
- ouders zijn aanwezig en emotioneel beschikbaar voor het kind;
- ouders zijn flexibel en kunnen omgaan met veranderingen.

Kind

- kind is sociaal vaardig, kan gevoelens goed verwoorden, probleemoplossend vermogen;
- positief zelfbeeld;
- bovengemiddelde intelligentie;
- aantrekkelijk uiterlijk, kind ziet er leuk uit;
- kind heeft goede relatie met andere volwassene(n) naast ouders;
- ego veerkracht, kind kan staande blijven in allerlei sociale situaties, toont veerkracht;
- kind is bereid en in staat te veranderen, kan naar eigen aandeel kijken en nieuwe dingen aanleren.

Gezin en omgeving

- steun uit informeel netwerk: er is ten minste één betrouwbare persoon die het kind kan opvangen • of de ouders praktisch, materieel of emotioneel bijstaan;
- steun uit formeel netwerk: instanties helpen ouder(s) en/of kind (bijvoorbeeld jeugdgezondheidszorg, huisarts, kerk).

Signalen bij kinderen die kunnen wijzen op mishandeling:

Lichamelijke signalen bij kinderen tot 12 jaar

- onverklaarbare blauwe plekken, schaafwonden, kneuzingen, botbreuken;
- krab-, bijt- of brandwonden;

- littekens;
- slechte verzorging in kleding, hygiëne, voeding;
- onvoldoende geneeskundige of tandheelkundige zorg;
- achterstand in ontwikkeling (motoriek, spraak, taal, emotioneel, cognitief);
- psychosomatische klachten (buikpijn, hoofdpijn, misselijk, etc.);
- vermoeidheid, lusteloosheid;
- genitale of anale verwondingen;
- jeuk of infectie bij vagina of anus;
- opvallend vermageren of dikker worden;
- recidiverende urineweginfecties of problemen bij het plassen;
- niet zindelijk (vanaf 4 jaar); let op: bij een verstandelijke beperking kan de zindelijkheidsleeftijd afwijken;
- afwijkende groei- of gewichtscurve;
- kind gedijt niet goed;
- kind komt steeds bij andere artsen of ziekenhuizen;
- houterige manier van bewegen (benen, bekken 'op slot');
- pijn bij lopen of zitten;
- seksueel overdraagbare aandoening;
- slaapproblemen;
- voeding- of eetproblemen.

Extra voor kinderen tot 4 jaar

- lichaam stijf houden bij optillen.

Extra voor kinderen van 12 tot 19 jaar

- zwangerschap;
- abortus;
- vertraagd intreden puberteit;
- boulimia.

Emoties en gedrag bij kinderen tot 12 jaar

- extreem zenuwachtig, gespannen, angstig of boos;
- teruggetrokken gedrag;
- in zichzelf gekeerd, depressief;
- passief, meegaand, apathisch, lusteloos;
- kind is bang voor de ouder;

- plotselinge verandering in gedrag;
- veel aandacht vragen op een vreemde manier;
- niet bij de leeftijd passende kennis, gedrag of omgang met seksualiteit;
- vastklampen of veel afstand houden;
- angst of schrikreacties bij onverwacht lichamelijk contact;
- zelf verwondend gedrag;
- overijverig;
- jong of ouwelijk gedrag;
- stelen, brandstichting, vandalisme;
- altijd waakzaam;
- (angst voor) zwangerschap;
- extreem verantwoordelijkheidsgevoel;
- niet spelen met andere kinderen (vanaf 3 jaar);
- afwijkend spel (ongebruikelijke thema's die kunnen wijzen op kindermishandeling);
- snel straf verwachten;
- gebruik van alcohol of drugs;
- agressieve reacties naar andere kinderen;
- geen interesse in speelgoed of spel.

Extra voor kinderen tot 4 jaar

- angstig bij het verschonen;
- driftbuien;
- vertraagde spraak-taalontwikkeling.

Extra bij kinderen van 12 tot 19 jaar

- suïcidaal gedrag;
- anorexia;
- boulimia;
- weglopen van huis;
- crimineel gedrag;
- verslaafd aan alcohol of drugs;
- promiscuïteit of prostitutie;
- relationeel geweld;
- hoog schoolverzuim.

Signalen bij het gezin

- onveilige behuizing;
- onhygiënische leefruimte;
- sociaal geïsoleerd;
- gesloten gezin dat hulp vermijdt;
- kind gedraagt zich anders als de ouders in de buurt zijn;
- gezin verhuist vaak;
- gezin wisselt vaak van huisarts, specialist of ziekenhuis;
- relatieproblemen van ouders;
- lichamelijk of geestelijk straffen is normaal in het gezin;
- gezin kampt met diverse problemen;
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- sociaaleconomische problemen: werkloosheid, uitkering, migratie;
- veel ziekte in het gezin;
- geweld tussen gezinsleden;
- andere kinderen zijn uit huis geplaatst;
- gezin maakt onverzorgde, verwaarloosde indruk.

Signalen van ouder(s)

- ouder schreeuwt naar het kind of scheldt het kind uit;
- ouder troost het kind niet bij huilen;
- ouder reageert niet of nauwelijks op het kind;
- ouder komt afspraken niet na;
- ouder heeft irreële verwachtingen van het kind;
- ouder heeft zelf ervaring met geweld in het verleden;
- ouder staat er alleen voor en heeft weinig steun uit de omgeving;
- ouder weigert benodigde medische of geestelijke hulp voor kind;
- ouder heeft psychiatrische of psychische problemen;
- ouder gedraagt zichzelf nog als kind;
- ouder heeft cognitieve beperkingen;
- ouder vertoont negatief en dwingend gedrag;
- ouder is voor een ander kind uit de ouderlijke macht ontzet;
- ouder belast kind met volwassen zorgen of problemen;
- ouder heeft andere kinderen mishandeld, verwaarloosd of misbruikt.

Signalen van zwangere vrouwen

- alcohol- of drugsgebruik;
- roken;
- zich afzijdig houden van of vertrek bij prenatale zorg;
- geen vaste verblijfplaats;
- frequent verhuizen (meer dan twee adressen in een jaar);
- ongezonde leefomgeving;
- maakt onverzorgde, verwaarloosde indruk;
- geïsoleerd leven;
- geen sociaal netwerk;
- psychische of psychiatrische problemen (in heden of verleden);
- verstandelijke of cognitieve beperking;
- een verwarde indruk maken;
- onvoorbereid op bevalling of de komst van een kind;
- verbergen van de zwangerschap;
- het kind niet willen;
- onrealistische verwachting van het ongeboren kind;
- snelle opeenvolging van zwangerschappen;
- een vorig kind is mishandeld, verwaarloosd of misbruikt;
- ouder is voor een vorig kind uit de ouderlijke macht ontzegd of vorig kind is uit huis geplaatst;
- vrouw wordt zelf mishandeld of heeft dit meegemaakt;
- seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's);
- prostitutie;
- criminaliteit;
- ongecontroleerd medicatiegebruik.

Signalen bij kinderopvang

- kind wordt regelmatig te laat opgehaald of gebracht;
- geen of weinig belangstelling van de ouders voor belevenissen of ontwikkeling van het kind;
- afwijkend gedrag van het kind bij het halen en brengen door ouders;
- kind wil zich niet uitkleden voor het slapen;
- kind wil niet verschoond worden;

- knijpen, bijten, haren trekken bij andere kinderen;
- kind wordt onverzorgd gebracht (heel volle luier, ongewassen, hongerig);
- kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid.

Signalen op school

- leerproblemen;
- taal- of spraakproblemen;
- plotselinge drastische terugval in schoolprestaties;
- faalangst;
- hoge frequentie schoolverzuim;
- altijd heel vroeg op school zijn en na schooltijd op school(plein) blijven;
- regelmatig te laat op school komen;
- geheugen- of concentratieproblemen;
- geen of weinig belangstelling van de ouders voor (de schoolprestaties van) het kind;
- angstig bij het omkleden (bij gym of zwemmen);
- afwijkend gedrag wanneer de ouders het kind van school halen;
- kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid;
- onverzorgd naar school;
- zonder ontbijt en/of zonder lunchpakket naar school;
- ouders nemen schooladviezen niet over;
- te hoge druk op schoolprestatie.

Eigen deskundigheid staat voorop

Tot slot een advies aan de professional die bij het kind betrokken is:

De lijstjes met signalen wijzen u de weg bij het in kaart brengen ervan. Ze zijn niet meer en niet minder dan een hulpmiddel. Om goed te kunnen handelen, is het belangrijk dat u altijd uitgaat van uw eigen deskundigheid. Als beroepskracht heeft u kennis van de ontwikkeling van kinderen en bent u bij uitstek degene die afwijkend gedrag kan signaleren. Vertrouw op uw kennis, ervaring en intuïtie en neem uw gevoel over de situatie serieus. Maak concreet waar u zich feitelijk zorgen over maakt (inclusief de vraag of er misschien sprake is van seksueel misbruik) en deel uw zorgen over een kind of gezin met een deskundige collega of aandacht functionaris.